

Засновник і видавець:

*Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України*

Редакційна колегія:

СЕРЬОГІН С. М.,

д-р наук держ. упр., проф.
(головний редактор)

ХОЖИЛО І. І.,

д-р наук держ. упр., доц.
(заст. головного редактора)

РУДІК О. М.,

канд. політ. наук, доц. (відп. секретар)

ШАРОВ Ю. П.,

д-р наук держ. упр., проф.

ЛИПОВСЬКА Н. А.,

д-р наук держ. упр., проф.

ГОНЧАРУК Н. Т.,

д-р наук держ. упр., проф.

ШЕВЧЕНКО С. О.,

д-р наук держ. упр., проф.

БОРОДІН Є. І.,

д-р іст. наук, проф.

РЕШЕТНИЧЕНКО А. В.,

д-р філос. наук, проф.

ГЛОТОВ Б. Б.,

д-р філос. наук, проф.

МАМАТОВА Т. В.,

д-р наук держ. упр., проф.

БОБРОВСЬКА О. Ю.,

д-р наук держ. упр., проф.

ПРОКОПЕНКО Л. Л.,

д-р наук держ. упр., проф.

БАКУМЕНКО В. Д.,

д-р наук держ. упр., проф.

ДРЕШПАК В. М.,

д-р наук держ. упр., доц.

КОЛЕСНИКОВ Б. П.,

д-р наук держ. упр., доц.

ОВЧИННИКОВА О. П.,

д-р екон. наук, проф. (Російська Федерація)

ГУГНІН О. М.,

д-р філос. наук, проф. (Республіка Польща)

АНТОНОВА О. В.,

канд. наук держ. упр., доц.

САВОСТЕНКО Т. О.,

канд. екон. наук, доц.

Друкується за рішенням
ученої ради Дніпропетровського
регіонального інституту державного
управління Національної академії
державного управління
при Президентіві України
протокол № 03/178 від 24.03.2015 р.

Періодичність – чотири рази на рік

*Збірник наукових праць
«Державне управління
та місцеве самоврядування» згідно
з рішенням Президії ВАК України включений
до переліку наукових фахових видань
у галузі науки «Державне управління»
(постанова № 1-05/4 від 14.10.09)*

© Дніпропетровський регіональний інститут
державного управління НАДУ
при Президентіві України, укладання,
художнє оформлення, оригінал-макет, 2015

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 351: 35:323.2

Андрій КВАША

*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

Харківський регіональний інститут державного управління

«ПРАВОВА ДЕРЖАВА» І «ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО»: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ КАТЕГОРІЙ

Наводиться порівняльний аналіз дефініцій «правова держава» і «громадянське суспільство» з використанням лінгвістичного та міждисциплінарного підходів.

Ключові слова: суспільство, держава, громадянське суспільство, правова держава, верховенство права.

Андрей Кваша. «Правовое государство» и «гражданское общество»: компаративный анализ категорий

Приводится сравнительный анализ дефиниций «правовое государство» и «гражданское общество» с использованием лингвистического и междисциплинарного подходов.

Ключевые слова: общество, государство, гражданское общество, правовое государство, верховенство права.

Andrii Kvasha. «Legal state» and «civil society»: comparative analysis categories

© Кваша А. С., 2015

Describes comparative analysis of definitions «legal state» and «civil society» on the basis of linguistic and interdisciplinary approaches.

Key words: society, state, civil society, legal state, rule of law.

Посилення наукового інтересу до питань розбудови правової держави і громадянського суспільства викликало неоднозначні підходи до трактування цих феноменів, адже їх досліджують філософи, соціологи, політологи, юристи та ін. Однією з необхідних умов подолання труднощів у розвитку теорії та методології будь-якої науки є впорядкування її понятійно-категоріального апарату. Чого лише варті дискусії з приводу трактування дефініцій «публічне управління» і «публічне адміністрування», які тривають до цього часу. У зв'язку з цим назріла нагальна потреба розширення базового понятійного апарату шляхом врахування тлумачення концептів та досліджень у суміжних науках.

Формуванням та розвитком категорійно-понятійного апарату і методології науки державного управління займаються В. Бакуменко, Ю. Ковбасюк, В. Малиновський, П. Надолішній, О. Орлов, Ю. Сурмін та ін.

Трансформація суспільно-владних відносин активно стимулює появу нових явищ, а інтеграція у європейський простір доповнює існуючий лексикон іншомовними поняттями. Фундаментальна колективна праця «Енциклопедія державного управління» у 8-ми томах та словники-довідники є, безумовно, значним науковим досягненням для державного управління, проте, незважаючи на прискіпливу увагу теоретиків і практиків державного управління, трактування багатьох категорій і понять продовжують залишатися серед найбільш проблемних.

Метою статті є проведення порівняльного аналізу існуючих тлумачень дефініцій «правова держава» і «громадянське суспільство», використовуючи лексичний і міждисциплінарний підхід, для подальшого їх застосування у сфері державного управління.

Як справедливо зазначив Цицерон: «відправною точкою всякого послідовного вивчення будь-якого питання має бути визначення, аби можна було зрозуміти, про що саме міркують» [19, с. 60] (тут і далі переклад автора. – А. К.). Науці відомі різні теорії походження держави, проте найреалістичніші базуються на тому, що її утворенню передувало суспільство. Поняття «суспільство», як і сам інститут суспільства, досліджується різними науками. Філософів цікавлять зв'язки в цій системі, соціологів – індивіди, що її утворюють, тоді як фахівці з державного управління намагаються комплексно підійти до цього поняття та визначають його як основоположну категорію державного управління (табл. 1).

Трактування поняття «суспільство»

Галузь науки	Визначення
Філософія	Суспільство – сума зв'язків, сукупність або система відносин, що виникають унаслідок спільного життя людей, створених і трансформованих їх діяльністю [15, с. 595]
Соціологія	Соціум – сукупність людей, об'єднаних історично обумовленими соціальними формами спільного життя і діяльності [14, с. 155]
Державне управління	Суспільство – одна з основоположних категорій соціології, соціальної філософії, історії та державного управління, багатозначне поняття, яке використовується для визначення як соціальних систем різного рівня, так і об'єднань людей, що мають спільність походження, положення, інтересів та цілей [8, т. 8, с. 564 – 565]

Що ж стосується держави, то тут усе набагато складніше. Визначення держави як «машини для пригнічення одного класу іншим», надане В. І. Ленінін [16, с. 123], сьогодні потребує глибокого переосмислення. Зараз держава являє собою настільки складну систему, що без усебічного, текстологічного підходу до цього інституту неможливо провести будь-які зміни. Адже, для того аби щось удосконалити, необхідно чітко розуміти природу явища та його архітектоніку. Так, під поняттям «держава» розуміють самоорганізовану систему, апарат управління, інструмент політичної системи тощо (табл. 2). Якщо ж звернутися до таких прототипів держави, як давньогрецький *поліс* та давньоримський *цивітас*, то це також багатозначні поняття, еквівалентами яких є як держава, так і самоврядна громада [13, с. 536]. Пізніше держава і громада стали розумітись як окремі одиниці.

У російському лексиконі існують два позначення держави – «государство» та «держава», перше походить від «государь» (правитель), а друге – від «держивать» і використовується для акцентування на розмірах і могутності [21, с. 191, 218]. За тлумаченням В. Даля, слово «держивать» означає «узв'язавши або схопивши, не випускати» [5, с. 442], тобто узурпаторський характер державної влади проявляється навіть в етимології слова. Цензура Російської імперії теж залишила свій внесок в історію понять, які розглядаються. Так, Катерина II своїм наказом визначила державу як «зібрання людей, які живуть суспільством», а імператор Павло I у 1797 р. заборонив використання слова *суспільство*, мотивуючи це його революційним змістом [9].

Якщо звернутися до провідних європейських мов, то можна зазначити, що англломовне «state» трактується і як *держава*, і як *штат* [2, с. 430], така сама ситуація і з французьким «etat» [17, с. 129].

Таблиця 2

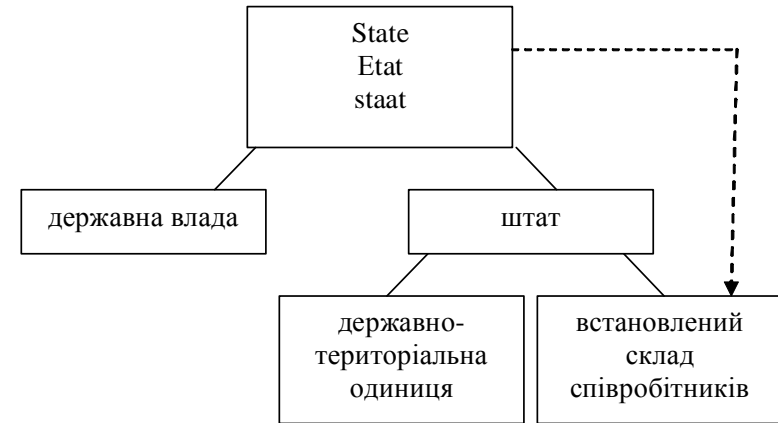
Трактування поняття «держава»

Галузь науки	Визначення
Філософія	Держава – апарат управління суспільством, наділений владою, яка спирається на закон або на органи примусу [15, с. 213]
Політологія	Держава – система організації адміністративної влади в країні [3]. Держава – центральний інститут політичної системи суспільства, створений для організації та забезпечення життєдіяльності населення на певній території за допомогою публічної влади, яка має загальнообов’язковий характер [12, с. 70 – 71]
Державне управління	Держава – центральний та основний інститут політичної організації суспільства, соціально-політичний механізм, що виникає в класовому суспільстві з метою організації і впорядкування соціально неоднорідного суспільства, вирішення конфліктних ситуацій, забезпечення відповідного рівня соціальної стабільності системи, її цілісності та безпеки [10, с. 45]. Держава – основний інструмент політичної системи суспільства, що здійснює управління ним, охорону його економічної та соціальної структури, організацію і впорядкування соціально неоднорідного суспільства, забезпечення його цілісності та безпеки [6, с. 45]. Держава – особлива форма організації суспільства, що характеризується суверенною владою, політичним і публічним характером, реалізацією своїх повноважень на певній території за допомогою діяльності спеціально створених органів та організацій, наданням своїм рішенням обов’язкової правової форми, установленням податків з метою ефективного функціонування механізму влади та реалізацією загальносоціальних повноважень [8, т. 1, с. 134]

У німецькій мові існують два слова для позначення поняття «держава» – «Reich» і «Staat» [11, с. 499, 570]. Друге – перекладається також як *штат*, та саме воно пропонується для практичного використання в «Англійсько-французько-німецько-українському словнику термінології Європейського Союзу» [1, с. 143].

Великий тлумачний словник сучасної української мови пояснює слово *штат* як «державно-територіальну одиницю у складі деяких федеративних держав», а також як «встановлений склад співробітників на якому-небудь підприємстві чи установі» [4, с. 1631 – 1632]. Таким чином, можна дійти висновку, що держава – це сукупність службовців, які мають забезпечувати діяльність цієї системи (рисунок).

Ідея правової держави своїм корінням сягає в античне суспільство. Держава як організація публічної влади, що спирається

Трактування держави відповідно до лінгвістичних словників

на закон, була прототипом правової держави. Мислителі античності (Сократ, Платон, Арістотель, Цицерон) намагалися виявити зв’язки між правом і державною владою, які б забезпечували гармонійне функціонування суспільства. Вони вважали, що найбільш розумна і справедлива та форма співіснування людей, за якої закон обов’язковий як для громадян, так і для держави. В англійській правовій теорії класичним вважається визначення правової держави, надане А. Дайсі в 1885 р.: «абсолютний авторитет і верховенство чинного законодавства, протиставлені довільним розпорядженням влади, що виключають не тільки свавілля з боку уряду, а й саму можливість діяти в якихось ситуаціях на свій розсуд» [22]. Схоже визначення правової держави дає Ф. Хайек, знаходячи його там, де «уряд обмежений у своїх діях заздалегідь встановленими публічними правилами, що дають можливість передбачити з великою точністю, які заходи примусу будуть застосовувати представники влади в тій чи іншій ситуації» [18, с. 90]. Ці визначення відображають сутнісні аспекти, які стали базовими для подальшого розвитку концепції верховенства права («Rule of Law») в англосаксонській правовій доктрині:

- 1) наявність обов’язкових для всіх правових норм;
- 2) рівна відповідальність перед судом і законом;
- 3) наявність правових гарантій недоторканності особи;
- 4) наявність правових принципів, що стримують свавілля влади, включаючи і законодавче свавілля.

У державному управлінні правова держава розглядається як

форма організації та діяльності влади, за якої верховенство в усіх сферах належить закону (табл. 3). Тобто верховенство права можна розглядати як ознаку правової держави, тому вітчизняні науковці досить часто правову державу визначають як *законну державу* (legal state або state of law). А це означає, що наші (державно-управлінські) уявлення про правову державу йдуть урозріз з європейським концептом верховенства права і вказують більше на легальність або легітимність державної влади, ніж на домінуючість права.

Таблиця 3

Тлумачення поняття «правова держава»

Галузь науки	Визначення
Політологія	Держава правова – форма організації державної влади, яка характеризується верховенством права, розподілом влади, юридичною рівністю (взаємною відповідальністю) громадянина і держави [12, с. 72]
Державне управління	Правова держава – держава, у якій державні органи, посадові особи, громадяни, громадські та інші організації, підприємницькі структури, усі суб'єкти права діють відповідно, на підставі та на виконання законів [20, т. 2, с. 147]. Держава правова – така форма організації влади в державі, за якої верховенство в усіх сферах життя належить закону [8, т. 1, с. 140]. Правова держава – правова форма організації і діяльності публічної політичної влади і її взаємовідносин з індивідами як суб'єктами права [6, с. 146]

Якщо сутність правової держави у формальному аспекті полягає в найбільш повному і послідовному дотриманні юридичних правил, то розуміння правової держави в матеріальному аспекті описується як інструмент досягнення загального блага. Це призводить до конфлікту двох концепцій правової держави: формальної – орієнтованої на букву закону та дотримання відповідних процесуальних вимог, і матеріальної – яка прагне досягнути дух законів, реалізувати закладені в праві цілі шляхом заохочення правової аргументації. Таким чином, формальні абстрактні критерії виявляються недостатніми для визначення держави як правової. Тобто держава має не тільки задекларувати себе як правову, а ще й викликати довіру громадян у справедливості й ефективності офіційного права. Саме через неефективність діяльності державної влади все більшого поширення набула ідея громадянського суспільства – самоорганізації населення для вирішення тих проблем, які мала б вирішувати держава, і контролю за її діяльністю.

Сучасна еволюція ідеї громадянського суспільства є надзвичайно складною. Так, науковці наполягають на тому, що словосполучення «громадянське суспільство» умовне, адже «негромадянського» або «антигромадянського» суспільства не існує. Проте якщо згадати рабовласницький і феодалний устрій, то важко погодитися з тим, що всіх членів соціуму можна зарахувати до повноправних громадян. Будучи давно відомим, поняття «громадянське суспільство» в державному управлінні залишається недопрацьованим і стисло розуміється як «сукупність суспільних відносин, які не є державно-політичними» (табл. 4).

Таблиця 4

Тлумачення поняття «громадянське суспільство»

Галузь науки	Визначення
Політологія	Громадянське суспільство – сфера реалізації неполітичних інтересів у суспільстві. Являє собою сукупність економічних, культурних, етнічних, релігійних та інших відносин, які реалізуються без безпосереднього контролю державної влади [12, с. 74]
Державне управління	Громадянське суспільство – сукупність добровільних, недержавних інститутів і відносин в економічному, політичному, соціальному та духовному житті суспільства, які виявляють і захищають плюралістичні інтереси, потреби й цінності різних груп людей, сфера самодіяльності та самореалізації громадян для вирішення життєво важливих для них питань і проблем, захисту своїх невід'ємних прав і свобод [20, т. 1, с. 160]. Громадянське суспільство – інтегроване позначення всієї сукупності існуючих у суспільстві відносин, які не є державно-політичними, такого боку життєдіяльності суспільства та окремих індивідів, який перебуває поза сферою впливу держави, за межами її директивного регулювання й регламентації [7, с. 124]. Громадянське суспільство – поняття, що вживається для позначення сукупності існуючих у суспільстві відносин, які не є державно-політичними, тобто для позначення такого аспекту життєдіяльності суспільства та окремих індивідів, який перебуває поза сферою впливу держави, за межами її директивного регулювання й регламентації [6, с. 41]

Зазвичай під функціонуванням громадянського суспільства розуміють діяльність різного роду інституцій, асоціацій або співтовариств вільних громадян, незалежних від держави. Та чи такими незалежними вони є, якщо навіть реєстрація такого суб'єкта не може здійснитися без звернення до органів влади. Отже, співвідношення громадянського суспільства й держави

характеризується тим, що їх не можна ні ототожнювати, ні протиставляти один одному, ні тим більше відокремлювати одне від іншого. Радше треба знаходити ті принципи співіснування, які б задовольняли обидві сторони. Одним із таких принципів і є верховенство права, що дає змогу громадянам реалізовувати свої права і свободи, а державі – вказує на імператив права громади перед будь-якими бюрократичними інтересами.

Історія людства переконливо доводить, що становлення правової держави неможливе без демократизації державного управління та розбудови громадянського суспільства. У сучасній Україні правові межі відносної самостійності держави від суспільства тільки визначаються, тому необхідною умовою ефективної організації та реалізації державної влади є співіснування держави й суспільства на якісно нових засадах, якими є розбудова правової держави і громадянського суспільства. Проведений порівняльний аналіз суті правової держави і громадянського суспільства демонструє їх взаємообумовленість та взаємодоповнюваність, які майже не відображаються в категоріях, якими оперує державне управління. Тому вважаємо доречним доопрацювання існуючого категорійно-понятійного апарату державного управління, доповнення його сутнісними ознаками правової держави і громадянського суспільства та їх взаємозалежністю, що базується на верховенстві права.

Список використаних джерел

1. **Англійсько-французько-німецько-український** словник термінології Європейського Союзу. – К. : К.І.С., 2007. – 226 с.
2. **Англо-український** словник : у 2 т. / уклад. М. І. Балла. – К. : Освіта, 1996. – Т. 2. – 712 с.
3. **Ацюковский В. А.** Краткий политологический толковый словарь / В. А. Ацюковский. – Режим доступу : elibrary.bsu.az/kitablar/856.pdf.
4. **Великий** тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1 728 с.
5. **Даль В.** Толковый словарь живаго великорускаго языка. Томъ первый / В. Даль. – С. Петербургъ ; М. : Изданіе книгопродавца-типографа М. О. Вольфа, 1880. – 723 с.
6. **Державне управління** : словник-довідник / уклад. : В. Д. Бакуменко (кер. творч. кол.) [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 228 с.
7. **Енциклопедичний** словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін [та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка [та ін.]. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
8. **Енциклопедія державного управління** : у 8 т. / наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К. : НАДУ, 2011.

9. **Императрица** Екатерина Вторая. Наказ, данный Комиссии о сочинении проекта нового Уложения / под ред. и с предисловием В. А. Томсинова. – М. : Зерцало, 2008. – 544 с.
10. **Малиновський В. Я.** Словник термінів і понять з державного управління / В. Я. Малиновський. – К. : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. – 254 с.
11. **Мюллер В.** Великий німецько-український словник / В. Мюллер. – К. : Чумацький Шлях, 2005. – 792 с.
12. **Новейший** политологический словарь / авт.-сост. : Д. Е. Погорелый, В. Ю. Фесенко, К. В. Филиппов. – Ростов н/Д. : Феникс, 2010. – 318 с.
13. **Покровский И. А.** История римского права / И. А. Покровский ; вступ. ст., пер. с лат., научн. ред. и коммент. А. Д. Рудокваса. – СПб. : Летний Сад, 1998. – 560 с.
14. **Словарь** социолнгвистических терминов / В. А. Кожемякина, Н.Г. Колесник [и др.] ; отв. ред. В. Ю. Михальченко ; Ин-т языкознания РАН. – М., 2006. – 312 с.
15. **Современный** философский словарь / под общ. ред. В. Е. Кемерова. – 2-е изд., исправл. и дополн. – Лондон ; Франкфурт-на-Майне ; Париж ; Люксембург ; Москва ; Минск : ПАНПРИНТ, 1998. – 1 064 с.
16. **Философский** энциклопедический словарь / гл. ред. : Л. Ф. Ильичев [и др.]. – М. : Сов. энцикл., 1983. – 840 с.
17. **Французско-русский** словарь = Dictionnaire francais-russe / О. М. Раевская ; Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – М. : РУССО, 2003. – 358 с.
18. **Хайек Ф. А.** Дорога к рабству : пер. с англ. / Хайек Ф. А. – М. : Новое изд-во, 2005. – 264 с.
19. **Цицерон.** О старости. О дружбе. Об обязанностях / Цицерон. – М. : Наука, 1974. – 246 с.
20. **Энциклопедия** государственного управления в России : в 2 т. / под общ. ред. В. К. Егорова ; отв. ред. И. Н. Барциц. – М. : Изд-во РАГС, 2008.
21. **Этимологический** словарь современного русского языка. В 2 т. Т. 1 / сост. А. К. Шапошников. – М. : Флинта : Наука, 2010. – 584 с.
22. **Dacey A. V.** Introduction to the Study of the Law of the Constitution / Dacey A. V. – Access mode : archive.org/details/introductiontos04dicegoog.

List of references

1. **Anhliisko-frantsuzko-nimetsko-ukrainskyi** slovnyk terminolohii Yevropeiskoho Soiuzu. – К. : К.І.С., 2007. – 226 s.
2. **Anhlo-ukrainskyi** slovnyk : u 2 t. / uklad. M. I. Balla. – К. : Osvita, 1996. – Т. 2. – 712 s.
3. **Atsyukovskiy V. A.** Kratkiy politologicheskii tolkovyi slovar / V. A. Atsyukovskiy. – Rezhim dostupu : elibrary.bsu.az/kitablar/856.pdf.
4. **Velykyi** tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopovn.) / uklad. i holov. red. V.T. Busel. – К. ; Irpin : Perun, 2005. – 1 728 s.
5. **Dal V.** Tolkovyi slovar zhivago velikoruskago yazyika. Tom' perviy /

V. Dal. – S. Peterburg' ; M. : Izdanie knigoprodavtsa-tipografa M. O. Volfa, 1880. – 723 s.

6. **Derzhavne** upravlinnia : slovnyk-dovidnyk / uklad. : V. D. Bakumenko (ker. tvorch. kol.) [ta in.] ; za zah. red. V. M. Kniazieva, V. D. Bakumenka. – K. : Vyd-vo UADU, 2002. – 228 s.

7. **Entsyklopedychnyi** slovnyk z derzhavnoho upravlinnia / uklad. : Yu. P. Surmin [ta in.] ; za red. Yu. V. Kovbasiuka [ta in.]. – K. : NADU, 2010. – 820 s.

8. **Entsyklopediia** derzhavnoho upravlinnia : u 8 t. / nauk.-red. kolehiia : Yu. V. Kovbasiuk (holova) [ta in.] ; Nats. akad. derzh. upr. pry Prezidentovi Ukrainy. – K. : NADU, 2011.

9. **Imperatriksa** Ekaterina Vtoraya. Nakaz, danniy Komissii o sochinenii proekta novogo Ulozheniya / pod red. i s predisloviem V. A. Tomsinova. – M. : Zertsalo, 2008. – 544 s.

10. **Malynovskiy V. Ya.** Slovnyk terminiv i poniat z derzhavnoho upravlinnia / V. Ya. Malynovskiy. – K. : Tsentr spryannia instytutsiinomu rozvytku derzhavnoi sluzhby, 2005. – 254 s.

11. **Miuller V.** Velykyi nimetsko-ukrainskyi slovnyk / V. Miuller. – K. : Chumatskyi Shliakh, 2005. – 792 s.

12. **Noveyshiy** politologicheskii slovar / avt.-sost. : D. E. Pogorelyiy, V. Yu. Fesenko, K. V. Filippov. – Rostov n/D. : Feniks, 2010. – 318 s.

13. **Pokrovskiy I. A.** Istoriya rimskogo prava / I. A. Pokrovskiy ; vstup. st., per. s lat., nauchn. red. i komment. A. D. Rudokvasa. – SPb. : Letniy Sad, 1998. – 560 s.

14. **Slovar** sotsiolingvisticheskikh terminov / V. A. Kozhemyakina, N.G. Kolesnik [i dr.] ; otv. red. V. Yu. Mihalchenko ; In-t yazykoznaniya RAN. – M., 2006. – 312 s.

15. **Sovremennyiy** filosofskiy slovar / pod obsch. red. V. E. Kemerova. – 2-e izd., ispravl. i dopoln. – London ; Frankfurt-na-Mayne ; Parizh ; Lyuksemburg ; Moskva ; Minsk : PANPRINT, 1998. – 1 064 s.

16. **Filosofskiy** entsiklopedicheskii slovar / gl. red. : L. F. Ilichev [i dr.]. – M. : Sov. entsikl., 1983. – 840 s.

17. **Frantsuzsko-russkiy** slovar = Dictionnaire francais-russe / O. M. Raevskaya ; Mosk. gos. un-t im. M. V. Lomonosova. – M. : RUSSO, 2003. – 358 s.

18. **Hayek F. A.** Doroga k rabstvu : per. s angl. / Hayek F. A. – M. : Novoe izd-vo, 2005. – 264 s.

19. **Tsitseron.** O starosti. O družbe. Ob obyazannostyah / Tsitseron. – M. : Nauka, 1974. – 246 s.

20. **Entsiklopediya** gosudarstvennogo upravleniya v Rossii : v 2 t. / pod obsch. red. V. K. Egorova ; otv. red. I. N. Bartsits. – M. : Izd-vo RAGS, 2008.

21. **Etimologicheskii** slovar sovremennogo russkogo yazyka. V 2 t. T. 1 / sost. A. K. Shaposhnikov. – M. : Flinta : Nauka, 2010. – 584 s.

22. **Dacey A. V.** Introduction to the Study of the Law of the Constitution / Dacey A. V. – Access mode : archive.org/details/introductiontos04dicegoog.

Надійшла до редколегії 12.12.14

УДК 351.88 (061.1ЄС+477)

Галина МАКОТА

Національна академія державного управління

при Президентіві України

Львівський регіональний інститут державного управління

**ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНІЧНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА ЄС ТА УКРАЇНИ
В МЕЖАХ НОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЕРІОДУ ЄС
НА 2014 – 2020 рр.**

Розглядається еволюція принципів надання міжнародної допомоги на глобальному рівні в рамках політики розвитку. З'ясовується зміст основних принципів надання Європейським Союзом міжнародної технічної допомоги третім країнам у рамках політики розвитку. Виокремлюються нові принципи надання міжнародної технічної допомоги Україні в межах нового бюджетного періоду Європейського Союзу на 2014 – 2020 рр.

Ключові слова: міжнародне технічне співробітництво, міжнародна технічна допомога, принципи, Європейський інструмент сусідства.

Галина Макота. Принципы международного технического сотрудничества ЕС с Украиной в рамках нового бюджетного периода ЕС на 2014 – 2020 гг.

Рассматривается эволюция принципов предоставления международной помощи на глобальном уровне в рамках политики развития. Устанавливается смысл основных принципов предоставления Европейским Союзом международной технической помощи третьим странам в рамках политики развития. Выделяются новые принципы предоставления международной технической помощи Украине в рамках нового бюджетного периода Европейского Союза на 2014 – 2020 гг.

Ключевые слова: международное техническое сотрудничество, международная техническая помощь, принципы, Европейский инструмент соседства.

Halyna Makota. The principles of international technical cooperation between the EU and Ukraine in the framework of the new budgetary period 2014 – 2020

The evolution of principles of cooperation in the sphere of international assistance on the global level within the framework of development policy is considered. The content of main EU principles of international technical assistance delivery for the third countries within the framework of development policy is determined. The new principles of technical assistance delivery established under the new budgetary period 2014 – 2020 are singled out.

Key words: international technical cooperation, international technical assistance, principles, European Neighbourhood Instrument.

© Макота Г. З., 2015